

ТРЕТЯ ГЕНЕРАЦІЯ

— Покляч наступного, — пролунала команда, й низенький примітивний робот покотив до дверей.

— Наступний!

Важко й повільно ввійшов безголовий кіб, зігнутий, неначе горіла, й зупинився посеред приміщення.

— Ім'я?

— КЮ 65122.

— А не РЮ?

— Ні, я не робот, я — кіб. Я можу частково перепрограмувати самого себе.

— Де працював?

— На північній півкулі Юпітера. Командував двісті вісьмома роботами протягом двадцяти років, але мого заряду вистачило б і на п'ятсот.

— То ти ніколи не працював на повну потужність?

— Ніколи.

— Марнотратство! Як ти потрапив сюди?

— В мене стався розлад рівноваги, й оскільки рівень тамтешньої служби догляду...

— На Юпітері незадовільний догляд?

— М'яко кажучи.

— Розумію. Ну?

— Я не хотів би повертатися. Я міцний, витривалий. Гравітаційні ж умови Юпітера...

— А що з тими твоїми роботами?

— Їх розподілили кого куди. Я останній примірник своєї серії...

— Гарзд. Ти розмагнетизований?

— Звичайно. І екракування в мене чудове.

— Твої вимоги?

— Нормальне паливо, сумлінний догляд, через кожну тисячу годин роботи десять вільних годин і супершвидко, збагачене етиловим спиртом.

— О'кей. Спустися на перший поверх. Здай там свою касету пам'яті — «Ю», після чого...

— А не міг би я залишити її при собі? Бува, колись доведеться повернутись на Юпітер...

— На Юпітер! Про це не може бути й мови. Одержи касету «Т», після того підеш до Центрального програмування й попросиш там направити тебе на залізорудну шахту на Землі. Та не забудь: касета «Т», Терра, адже відтепер ти працюєш на Землі... Наступний!

Увійшов кіб граційної комплекції, з майже людськими рисами. Він спритно дав дорогу вайлуватому попередньому

відвідувачеві й зупинився посеред кімнати у граційній позі.

— Ім'я? — пролунало звичне запитання.

— 2 «С» 66.

— Вас так багато?

— Помилка в плануванні. Хоча хіба це вже так багато: шістдесят шість для всього людства...

— Що означає ота двійка?

— У мене подвійний асинхронізований мозок.

— А «С»?

— Спеціалізована серія.

— Он воно як... А чому ти хочеш покинути свою привілейовану групу?

— Я досі працював модельером. А здатний на більше. Чоловіча мода — то ще нехай, вона зрештою приваблює кіба, так, безперечно, приваблює типовими мужніми лініями... — Тут стрункий кіб ледь помітно гоїдує стегнами. — Але жіноча мода, з усіма отими позбавленими смаку опуклостями, з отими... Одне слово, я прагну більшого.

— Отже, прагнеш імпродуктивною роботи? — В голосі відчувалася недовіра з легким відтінком огиди. — Це не хитрощі? Не доведеться тебе за місяць шукати в резервації здичавілих кібів? Або морально розкладених... На скільки років заряджений твій реактор?

— На п'ятдесят.

— Розумію. Протягом чотирьохсот тридцяти восьми тисяч двохсот годин ти можеш бути незалежним і тим часом скоїти масу найбрудніших трюків. Не збангу, навздо було давати для моделювання одягу подвійний асинхронізований мозок. Я повинен спитати Велике Кільце. Зачекайте у коридорі... Наступний!

Уздрівши наступного відвідувача, граційний кіб здригнувся і, вклонившись, нечутно вислизнув з кімнати.

— Твоє ім'я? — спитав у новоприбулого нудьгуючий голос.

— Не маю імені.

Той, що питав, підвів голову й од несподіванки аж підстрибнув.

— Даруйте, пане, — благально роз-

вів він руками. — Пробачте, будь ласка, за мою нетактовність, але сюди, до контори розподілу праці, вже шістдесят років... Гей!.. Стільці!.. Не чуєш? І скажи всім, щоб чекали!.. Перепрошую, ласкавий пане, але я справді вже шістдесят років не бачив людини, й, видно, мої реакції!..

— Не хвилюйтесь, — весело мовив прийшлий і сів на стілець, принесений для нього із сусідньої кімнати. Він з цікавістю розглядав гротескну фігуру малого робота, який мокотав до дверей і вигукнув:

— Чекати всім!

З-за дверей почулося загальне невдоволене бурчання, а хтось дзвінко і собі вигукнув:

— Це зовсім нелогічно!

Малий робот зробив безпорадний рух, але кіб-розпорядник миттю підбіг і став біля нього:

— Невже ви не чули, що прийшла людина? — Бурчання повільно стихло, двері зачинилися. Кіб-розпорядник знову підійшов до прийшлого:

— Чого бажаєте, пане? Боюсь, я недочув вашої відповіді, пане.

Той знову посміхнувся.

— Хай це вас не хвилює. Ви добре почували: я справді не маю імені.

Кіб стримано кахкнув.

— Якщо дозволите зауважити, пане, це означає, що...

— Гадаєте, я злочинець? Гадаєте, мене відправили з Великого Кільця в заслання й позбавили імені? Помилуєтесь, друже. На Великому Кільці ні за людської пам'яті, ані навіть за пам'яті кібів не трапилося жодного злочинку.

— Я зважився б висловити думку, пане...

— Скажіть, а чи не облишили б ви цей вікторіанський стиль?

— Пане! — В голосі кіба забриніла ледь чутна сбраза. — Я вийшов з лабораторії Оксфордського університету рівно сто тридцять шість років тому. Даруйте, пане.

— Ну, гаразд, хай йому грець. Словом, я просто-напросто втік з Великого Кільця.

— Якщо не помиляюся, пане...

— Не помиляєтесь. Це перший випадок після Двогодиної Війни, коли хтось добровільно повернувся на Землю. Про добру стару Терру-Землю ніби трохи забули. Десять років минуло, поки Велике Кільце...

— З вашої ласки. Велике Кільце будували протягом десяти років і трьох місяців, а інтенсивність випромінювання й далі зростала, за винятком Малої Азії, узбережжя Північної Африки та ще Амазонії. На Велике Кільце переселилися всі, хто лишився живий, всього півмільярда чоловік.

— А відтоді їх уже стало шість з половиною мільярдів. Якщо й надалі так розмножуватимеся, то вже тепер слід подбати про розширення Великого Кільця.

— Дозволю собі зауважити, пане, що це абсурд. Концентрично з Великим

Кільцем можна побудувати скільки завгодно кілець, а навколо Землі — аж до Місяця, навіть далі, з якою хочете гравітациєю, адже оберти кільця...

— Не майте мене за дурня, це я й сам знаю. Не про це мова. Мова про... Нудьгуєте? — Кіб припинив нервово дригати ногою і поспіхом вибачився. — Авжеж, нудьгуєте. Ну тоді коротко: що ви можете мені запропонувати?

— Я в розпачі, — сказав кіб чемно, — але хоч би хто сюди зайшов, я повинен забезпечити його роботою. Я так запрограмований. Звичайно, я міг би перепрограмувати себе, але це з мого боку було б непристойно. Мені доручили розподіляти роботу, та й годі.

— Дуже добре. Тому я й прийшов сюди.

— Що ви вмієте, пане, на чому розумієтесь, коли можна запитати?

— Порівняно добре плаваю, хоча мій «дельфін» не бездоганий: я людина веселої вдачі і добрих намірів; досить хоробрий, щоб заради якоїсь великої справи ризикнути й життям... — За цими його словами кіб чемно пірснув від сумніву. — Що це? Люблю співати. Не досить? Не люблю синтетичного сонячного крему. Годі? В затоці Баффіна можете знайти досить гарного сніговика, якого я два тижні тому виліпив...

Кіб захитав головою.

— Боюсь, пане, з усім цим ви далеко не підете тут, на Землі!

Чоловік підвівся. Його сірі очі глузливо виблискували, оголена верхня частина тіла вигравала м'язами. Він засміявся:

— Винзу біля воріт чекає на мене кінь. Я його сам заарканив. Знаєте, що таке аркан?

— Боюсь, пане, мої діуди не витримали б, якби...

— Не надсаджуйтесь. Не на це вас запрограмовано.

— Але, пане, коні, якщо ваша ласка, небезпечні. Після Двогодиної Війни в коней відбулись такі генні мутації...

— Знаю. Цей кінь мало не перегриз мені горло. Але зараз уже нічого, терпіть мене верхи. Я на повному скаку можу влучити в ціль.

— З чого, пане, якщо ваша ласка?

— А, справді, я ще не сказав. З рогатки. Я зробив собі рогатку. І цього не знаєте, що воно таке?

Кіб забурчав:

— Примітивна реалізація основного балістичного принципу. Жалкую, пане.

— Ніколи не жалкуйте, друже. Краще скажіть, де міг би я вчинити щось корисне.

— Боюсь, пане, що тут, на Землі, ніде. Аджє...

— Коли вже я прийшов сюди...

— Безперечно, пане, кудись, безперечно, я маю вас направити. Вам обов'язково на Землі!

— А що хіба? Тут радіація вже давно знизилась і не загрожує людині.

— Безумовно, пане, та, маючи на увазі ваші вимоги...

— У мене немає вимог.

— Ну, тоді я за велінням свого серця направило вас до резервації здичавілих кібіа.

— Там перебувають виключно ні на що не придатні кібі?

— На жаль, так.

— Ні на що не придатні пришелепуваті кібі?

— Так точно, пане. Ви знайшли від повідне слово.

— Гаразд. Ну, я їх доведу до ладу. Ви дасте мені направлення?

Кіб-розпорядник провів чоловіка до дверей. Але біля порога зупинився і, схиливши голову, збентежено мовив:

— Можна одне запитання, пане?

— Прошу.

— Якщо не помиляюся, ви народились на Великому Кільці?

— Звичайно. Де ще я міг би народитися?

— І я припускаю, ще ніколи...

— Ніколи не бував в інших місцях. Та я нікуди й не прагнув. Тільки на Землю. Це для мене велика пригода. Мій батько й навіть мій дід уже народилися на Великому Кільці, де можна чудово жити, бо все потрібне ми одержуємо звідси та з інших планет, завдяки добре діючій системі кібів і роботів. Легко живемо, аж надто легко, бо на Великому Кільці в чотири рази менша гравітація, ніж тут, на Землі. Так триває вже сто п'ятдесят років, і весь цей

Заставка Тараса Прокопенка

час Рада Великого Кільця перебуває під великим впливом викладачів фізкультури й спортивних тренерів. — Чоловік іронічно посміхнувся. — Знаєте, друже, за такої гравітації можна стрибнути набагато вище... Та лише...

— Але ж у такому разі... Там, нагорі, все ідеальне, чи не так? Отже, даруйте, але це зовсім алогічно...

— Вашому кібернетичному мозкові, звичайно, все це здається алогічним. Але ви згодом звикнете. Бо я тут перший, але не останній. Дедалі більше буде тих, хто потай готується до втечі сюди, передусім задля розвитку м'язів. Ну, не тому, щоб там, нагорі, бути чемпіоном із стрибків у висоту чи довжину... Дедалі більше буде тих, хто залишить Велике Кільце, щоб знову освоїти Землю. Третю генерацію вже нудить від життя в теплій воді. Не розумієте? Та звідки вам розуміти? Може, потім колись... Отож дивіться: людина має вагу тут, на Землі. Вагу має й те, що вона робить. Зрозумійте: невагомо жити не варто... — Чоловік дружньо поплескав отетерілого кіба по плечі, кібі мав справу з живою людиною, й збіг сходами вниз. Кіб ще почув, як надворі заіржав кін, почув і цокіт копит, що поступово віддалявся.

Кіб похитав головою, випростався й гордовито кинув малому роботіві, що покійно чекав розпоряджень:

— Поклич іще раз того дурного математика-модельєра...

*З угорської переклав
Микола ЛЕМБАК*